

de nem ereszthetem el a' Postát a' nélkül, hogy azt is mondjam Uram Öcsémnek, hogy épen délben kezemhez érkezett Hunyadi László. Midőn karom kifárad a' írásban, elő elvettem a' könyvet, 's elragadtatással olvastam. Melly szép nyelv ez az Uram Öcsém! 's melly szép az a' két ív, mellyet már elolvastam!

Ha végig illyen, ugy nem értem Röslernek a' Recensensét. Én minden originalis darabjaink*¹ között ezt tartom legelsőnek. Még eddig csak két reflexióm van: 1. hogy sok hosszú beszéd van benne; 2. hogy az a' régi idő nagyon érezteti a' mi időnk ízlését, gondolkodását. 3-dik az lehetne, hogy eddig a' czéltől mellyet sejttek, nagyon eltávozik a' Fabula. De várjuk végét.

Ugy hittem, hogy az én *tisztelt* barátom ezen jelentéseimet sem veszi kedvetlenül. Többeket még, édes Uram Öcsém! 's mélyebb (foncé) színekkal. Ez a Tragoedia eddig a' Dráma' nyelvén szóll; nincs benné elég setét.

[Röslerrel maga Szentmiklósy is megemlékezik a 3870. sz. levélben XVII. 189. l., 539. l.) *Hunyadi Lászlóról* Teleki (XVII. 171. l.)]

Közli: GULYÁS JÓZSEF.

VERSEGHY FERENC ISMERETLEN DRÁMA-TÖREDÉKE.

Verseghy Ferenc már fogsága előtt is próbálkozott színműirással. Sajnos, *Szécsi Mária* c. eredeti drámájának, amelyet 1794-ben s utóbb 1808-ban elő is adtak, teljesen nyoma veszett. Még ennek első előadása előtt jelentek meg Kotzebue-fordításai, és Aeschylus *Le-bilintsezett Prometheusa*, fogsága után is két jelentéktelenebb fordítása, több *eredeti* drámai kísérletéről azonban nem tudunk. A ciszterci-rend zirci kézírattára két töredékét is őrzi. (222. sz. kötet). Az egyiknek *Az elsőből a' Csurgó alá* a címe (1—24. l.). «Egy nézőjátékos rapszodia, mely a' gyermekbalétnak értelmére kulcs gyanánt szolgál.» Szereplői:

Rózsavölgyi Rozina kisasszony.	Magoshegyi Úrfi, Júlia' hüsse.
Virágföldi Julia kisasszony.	Chevalier de la Calosse, Magos-
Treszka, egy falusi leány.	[hegyi' barátja.
Szőgfüvesi Úrfi, Rozina' hüsse.	Gyurka, egy falusi gyermek.

A' nézőhely egy város.

A prózái töredék arra vall, hogy egy «tévedések vígjátéka» bonyolódik, amelyet táncok díszesítenek. A szereplők névsorából azt következtetem, hogy a darab németből készülhetett. Ellenben *eredeti* drámának — helyesebben énekesjátéknak — indult a másik töredék, amelyet ugyanaz a kéziratcsomó őrzött meg (25—37. l.), a *Zotmund*. Azért is érdekes, mert a címe a Majthényi-családhoz kapcsolja, amelyhez Verseghyt még kiderítetlen, de közelebbi kapcsolatok fűzték. (L. Császár Elemér, *Verseghy Ferenc élete és művei*. 1903. 14., 24., 172. stb. l. — és cikkemet IK. 1932. 410. l.

¹ A jegyzet hiányzik.

Ismeretlen részletek Versegly Ferenc életéből, amely szerint Marczibányi Istvánné Majthényi Anna 1815-iki végrendeletével 300 frt évjáraadékat hagyott Verseglyre.) A színdarab két felvonásának vázlatja, s az első felvonásnak három kidolgozott jelenete maradt ránk. Címe és szereplői a következők:

Zotmund

a' Majthényi fő nemes familiának törzsöke,
avvagy a' Posonyi Ostromlás.

Énekes Játék 3 felvonásban.

A' Személyek.

Várközy, a' Posonyi Őrizetnek hadi vezére.	Márthafi, Kapitány. Balásfalvi, Hadnagy.
Mária, Várközy' leánya.	Tornyosi, Strázsamester.
Elekfi, Mária' kérője, hadi tiszt.	Anyicska, Máriának szobaleánya.
Zotmund, al hadnagy	Palkó, Elekfi' inassa.
Piroska, Zotmundnak húga.	

Tisztek, al Tisztek. Inasok.

A' Játék' helye Posony.

1. Felvonás: Estve vacsoráig. — 2. Felvonás: Vacsorától fogva éjfélig. —
3. Felvonás: Hajnalkor.

1. *Felv.* Segítséget és eleséget várván, jó reménységben vannak. Elekfinek megigéri a' Commendáns a' leányát, mihelyt Posonytól az ellenséget elverik.

2. *Felv.* Vacsora után hír jön, hogy az eleség az ellenség miatt a' városba be nem hordathatik; és hogy a' segítő sereget az ellenség szétverte. A' Commendáns tehát hajnalra kirohanást rendel. Elekfi megijed, és elkéredzkedik az attyához, oly szándékkal, hogy paraszt ruhában megy keresztül az ellenség' táborán. Zotmund ajánllya magát, hogy a' hajóknak átfurásával előbb egy próbát tesz.

3. *Felv.* ———

ELSŐ FELVONÁS.

Várközynek házi kertye.

Dél után.

ELSŐ JELENÉS.

Mária, egy pázsitszékrül felkel.

Aria.

Kegyetlen sors! új gyötrelmekkel
mit kínozod gyenge szívemet?
Elérhetetlen örömmel
mit játszod képzelésemet?
Elég a' szenvedő elmének
a' bánat, mellyel küzködik.
Ne fess oly kéjét bús szívének,
mely rá mosolyg és eltűnik.

Elekfit válasszam férjemnek,
mert fényes ágbul származott?
Ám ő nem nyújtja hő mellyemnek
a' mennyet, mellyért tikkadott.
Zotmund, mihelyt megsajdítottam,
megnyerte mély figyelmemet,
'S áh! hogy szívébe pillantottam,
melly tüzre bízta mellyemet!

Ám azt kerülöm
 mert nem tűrhetem.
 Emezt böcsülöm,
 's el nem nyerhetem.
 Elég, o csalfa sors! lelkemnek
 a' bánat, mellyel küzködik.
 Ne fess olly képet lágy szívemnek,
 melly rám mosolyg és eltűnik.

Oh! melly rettenetes az érzékeny szívnek küzdése, mikor indulatya és kötelessége közt habzik. Az Édes Atyám azt kívánna tőlem, hogy főnemes familiánkhoz illő férjet válasszak; és ezt minden bizonynal nem ok nélkül kívánna. Hiszen saját belső meggyőződése is szoros kötelességnek mondgya, hogy férjhez menetelemmel familiámnak ragyogását meggyarapítsam, vagy legalább fenntartsam. De ha meggondolom ellenben, mi Elekfihez képest egy Zotmund? egy nemes ágbul született, szívtelen és szeles ifiúhoz képest egy nemtelen születésű ugyan, de annyival nemesebb szívé férjfiú? Áh! — A' pázsitzékre vissza!

MÁSODIK JELENÉS.

Mária és Piroska, végre Anyicska.

Piroska. Ismét szomorú elmélkedésekben, kedves kisasszonykám! Még édes Ura Attya él, és az alatta vitézkedő hadi seregnek ereiben magyar vér fog, az ellenségtől valóban nincs mit félnünk.

Már. (Gondolkodva): Jól mondod, kedves Barátném! az ellenségtől nincs mit félnünk.

P. Az eleséget pedig arany kertünkől, a' Csalóközi helységekből, rakott hajókon naponkint várjuk.

Már. (mint előbb.) Hallottam az atyámtul is.

P. Az én bátyám engemet még azzal is biztat, hogy közelget már Posonyhoz a' hadi segítség.

Már. (mint előbb.) Mondotta nekem is.

P. Mit szomorkodik tehát édes angyalom? Harmadik holnapja már, hogy az idevaló őrizet az ellenségnek minden próbáit megjátssa. Ha segítségére csak még egyszer annyi vitéz jön, az ellenséget könnyen elveri Posonytul; és akkor azután — — —

M. (mint előbb): Akkor azután — — — — Áh!

P. Elekfi megkéri Várközy Mariskát és lakadalmat tartunk.

M. (szinte álmából felserkenvén üléséről felkelvén). Kérlek, édes Piroskám! ne emlékeztess meg erre! Ha huzamos életemnél jobban szeretném, azt kívánnám bizonyára, hogy az ostromlás örökké tartson inkább, mintsem hogy reám nézve így végződgyön.

P. Mit hallok? szíves barátném! Elekfit — — —

M. Nem szerethetem! Óh! mennyit viaskodtam már titkon konok szívemmel, hogy a' nemes ágbul született ifjujhoz legalább barátságos hajlandóságra bírjam! De mind haszontalan!

P. Hisz Elekfi nagyon szép ember!

M. Mint a' tarka lepke, mellyet a' szellő már ide, már amoda ragad.

P. Buzgó katona.

M. A' szájával, mikor az ellenségtől messze van.

P. Fő nemes és gazdag familiának ragyogó csemetéje.

M. Ez egyetlen egy érdeme.

P. Ura Attyának, Várközy Úrnak kedves embere.

M. Ez egyetlen egy szerencséje.

P. Olly okos úr, mint Ő, nem választotta volna vejének, ha — —

M. Óh! az atyák más szemmel nézik a' legényeket, mint mink leányok; azt magad is jól tudod.

P. Már a' más. Így hát az én barátnémnak szomorúságát nem az ostromlás okozza, hanem — — — De hiszen ezt nem volna nehéz meg-orvosolni. Az öreg Úr, én bizonyosan tudom, sohasem fogja leányát arra kényszeríteni, a' mi szívével ellenkezik. Ne aggódjunk tehát, hanem mennyünk hozzá — — — (*Megfoggja Máriának a' kezét és maga után vonnya*).

M. Haggy üdöt, barátném! Neki most más gondyai vannak. Te pedig szívem titkának még csak egyik felét tudod.

P. Úgy-e? (vont szózatral).

Anyicska. Bátya Ura Piroska leányasszonyra a' kert' ajtajábann varakozik. Egy szóra általam magához kéreti.

M. Mond meg neki, hogy jöjjön ide! Ha hugával titkos beszédgye van, én azonban oda a rósásba megyek.

(*Anyicska elmegy*).

M. A' te bátyád nagyon idegen hozzám.

P. A' tisztelet nem engedi, hogy a Kisasszonnyal szabadabban barát-kozzon.

M. Bátya ő az én szíves barátnémnak.

P. Szegény legény, ki ezt különös szerencsének tartja, mellyben részt venni nem merészel.

M. Szép magaviselésű, józan erkölcsű, derék katona.

P. Al hadnagyságnál tovább mind eddig nem vihette.

M. Ennek nem ő az oka.

P. Ime! érkezik.

HARMADIK JELENÉS.

Mária, Piroska, Zotmund.

Z. Parancsolattýára a kisasszonynak.

M. Elég rossz, hogy az Úr parancsolatot vár. Piroskát én úgy szeretem, mint testvéremet. Bátyának tehát minden jelentés nélkül kellene hozzá jönni még akkor is, mikor vele vagyok.

Z. E' különös kegyességet, ki nem mondhatom, melly nagyon böcsülöm. De a' tisztelet, mellyel a' kisasszonyhoz viseltetni tartozok, meg nem engedi, hogy e' barátságos engedelemmel éljek. Kötelességemet tudom és semmi-némű alkalmatosságban el nem felejtetem.

M. Csudálatos ember az Úr! hiszen ha én kevesebb tiszteletet kívánok az Úrtól, lehetetlen hogy hozzám való idegenségét kötelességnek nézhesse. Piroska! szólly szívére. A' te szavadon talán hamarabb megindul.

P. Én azt tartom, édes Angyalom! hogy mink leányok a' férfiakat a' tisztelettül, mellyel hozzánk viseltetni tartoznak, fel nem oldozhattuk; kívált még szülöinknek gondviselése alatt vagyunk.

M. Óh! az én atyám Zotmundot böcsüli és szereti.

P. Mivel Zotmund viszontag Várközy Urat és egész házát mélyen tiszteli.

M. Látom, hogy te is ellenem vagy. Isten neki! Cselekedgyétek azt, a' mit legjobbnak ítélték. Az Úrnak Piroskával különös beszédgye van? Én tehát azonban...

Z. Kérem a kisasszonyt, maradgyon. Valahányszor a' strázsára megyek, mindannyiszor el szoktam én kedves hugomhoz pénzecskémet, írásimat és vagyonkámnak legdrágább részét hozni. Ezt akartam cselekedni most is, mivel vacsora után embereimmel a legszélső strázsára megyek. *(Kivesz a' tartsollyából egygy töltt erszényt, egy nyalábka írásokat és egygy kis skatulát és Piroskának átadgya).*

M. (Észrevehető szorgalommal): A' szélső strázsák veszedelmesek lehetnek?

Z. Nem lehetetlen, hogy az embert az ellenség nagy erővel meglepi.

M. (Mint előbb): Úgy de a' Tiszt csak nem áll legközelebb az ellenségnek strázsájához és a' mi embereink serényen vigyáznak.

Z. Ez mind igaz. Magam is azonkívül valamennyi embereimmel egygyütt egész éjszaka talponn állok.

M. (Megnnyugodván): Igy hát nem olly veszedelmes még is e' foglaltosság, a' minőnek első tekintettel gondoltam. Azomban, meg kell vallanom, hogy én még sem alhatnék nyugodtt elmével, ha testvéremet a' szélső strázsánn tudnám.

P. Elhiszem. Óh! nekem ezen éjszakák kimondhatatlanul kínosak.

M. Hát ha bátyádnak e' veszedelmes óráit szeretője tudná, melly szörnyű rettegeéseket kellene neki kiállani.

Z. Szerencsére nincs még e' világon ollyan szív, mellynek miattam illy rémuléseken kellene szenvedni.

M. Elhiggyem-e az Úrnak? a' katonák ebben nem igen késedelmeskednek. Ritka, a' kinek több szeretője ne volna.

Z. Bár e' puhaságot a' világ szemünkre ne vethetné! Én magamnak ez iránt különös törvényt szabtam.

Recitativo.

Csak fél buzzással harczol
a' szenvedő hazáért,
Ki otthon szerelmének tárgyát
csüggedni tudgya.
Üdötlen szorgalommal
kerüli a veszélyt,
hol szívremítő tüzzel
az ellenségnek kellene
sorába tűznie.

A' bajnok csak honnyának
ügyelvén köz javát,
Leg kedvesebb tárgyának
felejtí tős baját.

Recitativo.

Cavatina.

Bajos képe kedvessének
mindenütt előtte áll,
s' bajvivásu kész tüzének
buzgásával szembe száll.
Siránkozva oltogattya
bajnok gerjedelmeit:
Atöelve tartóztattya
vész szülő lépéseit.

Ária.

Nincs atya, nincs kedvesse,
anyjátul elszakad.
Nincs, a' mi gyengíthesse
mihelyt a' harcz riad.

Közli: GÁLOS REZSŐ.

AMADE KÉT ISMERETLEN LATIN VERSE.

Báró Amade László 1745 januárjában a Nagy Frigyes ellen folytatott sziléziai harcokból hazajön szabadságra, hogy gazdaságát ellenőrizze. Ez alkalommal hűséges titkárával, Bite Jánossal, vagyonáról, jövedelmeiről és a birtokok kiadásairól — mindenütt a helyszínen — pontos kimutatást készített. A gondos Bite «igaz és buzgó hévséggel» igyekezett «Ő Ngnak contentumot tenni»: ennek bizonyossága, hogy jó érzékkel, két helyütt, az iszkaszentgyörgyi és a csúzi pajtában, még az Amade készítette föliratokat is bemásolta a kimutatásba. Így őrizte meg számunkra Amadenak két, eddig ismeretlen, latin versét, amelyek csakugyan elvesztek volna, mert a szentgyörgyi pajta 1753-ban leégett.

1.

In... Possessione Iszka Sz. György Anno Currenti 1745. sumptuosis plane expensis et fatigijs per Illmum Dnum Terrestrem erectum est novum Horreum; in quo operā suā Eadem Illma Dominatio elaboratam adpingi curavit sequentem Inscriptionem.

D. O. M. A.¹

Saecula quinque fluunt, Cereris quod munera nulla
Tecta domo jaceant; horrea nemo struit.
Plangere visa Ceres, dum messem fertilis Æstas
Falce secat: damnis sacrificata gemens.
Imbre madent spicae; quantum est? en aquosus Acervus
Dum furit asvetis invidus imber aquis.
Sic nequit excussis dare fructus ungula granis,
Non habet optatam sedulus Herus opem.
His commota fuit pietas Homodea querelis!
Et statuam, dixit: mox Tibi Diva Domum.
Nec mora: consurgunt ter denae sexque Columnae:
Quamque vides Machinam supplice corde sacrat.
Ambitiosa licet non sit, ne marmore nixa est!
Tantum audere tamen, quod sibi posse: satis.
Conspice, qui legis haec: unum hoc mirare! tot inter
Authorem Amadeos, hunc-ec fuisse, et ai:
Author vivat Jo! qui dulcía nomina mandat!
Et repleant superi fertilitate: Vale!

2.

Ha Csúzi Pajta (melly valóban helyyessen, költségesen, és dicséretesen vagyon fölépítve) üdövel valamely mostoha szerentsétlenség által romolna (kitől Isten oltalmazza) és az rajta levő írások le kopnának, mellyeket a' M. Ur maga Deáky tanulásának maradéki szerént, bizony! dicséretessen öszve szedett; helyyesnek ítéltem azokat ide is rekesztenem; hogy a' pajtának romlásával is mindenkor tudva légyen: tudni illik:

Az pajta kapujának bal kéz felől való részén, a' kő falon ezek irattattak:

¹ Deus Omnipotens Me Adjuvet?

D. O. M. A.

Stat Cereri sacrata Domus, Pacisque Trophaeum;
 Tecta licet Calamis, sitque superba nihil.
 Molem quercus habet: Parijs non nixa Columnis
 Fulmine tuta tamen: quercus amata Joriesz (?)
 Attamen auratis, quam splendens fulget aristis
 Vixque capit tantas area dives opes.
 Gaudet inops, gaudent: cui sunt comerciae curae:
 Paci, armis, fructus, quos parit haecce domus.
 Munera sunt superum, sed sunt succisa labore
 His eteni vendunt, cum bona cuncta Dij.
 Prates Caelitibus! Prates tibi Diva sacrantur,
 Cujus ab arbitris fertilis ista Domus.
 Qui legis haec: satiari prius, sic perge viator,
 Et fausta Auctori cuncta praecare sua.

Sub Imagine S. Floriani.

A parte dextra Areae depicti, scripta sunt:
 Mulciberis restingve faces, Floriane, rogamus
 Stabit in auxilio, sic domus ista Tuo.

Sub insigni Amadeano

3 Dentes Lupinorum continentes.²

Livor edax caute hos primaevos Roseris ausus,
 discerpit trino Te, et tua dente Lupus.
 Quod faciunt alii: nobis quoque plena potestas;
 hanc linquat nobis, extruat ipse suam.

(Nemz. Múzeum Levélt. 1900/3. növn. sz., törzsanyag, 1745. márc.)

Közli: GÁLOS REZSŐ.

BÁRÓ ORCZY LŐRINC KIADATLAN LEVELEI.

Báró Orczy Lőrincnek igen kevés levele ismeretes (Császár, *Orczy Lőrinc*. IK. 1916. 437. l.), ifjúkorából meg épen csak az a kettő, amelyet Kozocsa Sándor közölt (IK. 1929. 469. és 1932. 205. l.). Egyik 1740-ből, a másik 1742-ből való, s az utóbbi új adatul elárulja, hogy ez időben Orczy már nős volt. Innen kezdve közel negyven esztendőből nem ösmertük Orczynak egyetlen levelét sem. Nyilván feleségének öccséhez szól az 1750-ben kelt alábbi négy levél: az elsőnek végére Orczyné is odairta névnapi jókívánásait. Orczynak ez a még nőtelen sógora (valószínűleg B. Podmaniczky János) Pesten élt s úgy látszik, ott élt ekkoriban az öreg Orczy Istvánné is, a költő édesanyja. Néhány családi vonatkozáson kívül egy vadászat rövid leírása a legérdekesebb a levelekben.

² A Guthkeled-nemzetsegből származó Amade-család címere a Báthoryakéhoz hasonlóan három farkas-(sárkány?-) fog.

1.

T. Eörss 18va Mar. 750.

Bizodalmas Kedves Sóggor Uram!

Reménlettem ugian szívességemet személyemben le tennem és már in procinatu valék de némelly dolgaim hátráltak hagi csak pro 22da mehetek Pestre, ez máj Szenty napjához azért levelemel, de szívembül agratulálok ohajtván Isten eő Sz. Felsége ki gondolható jóknak osztályával szeresse Sógor Urt, kinek pro complemento aut Bonorum aut Malorum aszt is kívánom hagi egjszer már Üdvözlésemhez aszt ragaszthassam Kedves háza népével egyetemben. Ki midőn a' mostaniakot szívessen tisztelem allandó maradok Kedves Sóggor Urnak

Igaz Köteles szolgálja
B. Orczy Lőrincz.

[Vertatur!] [*Más írás:*] Kedves Eöcsém Uram én is szívessen kívánok, hogy maga neve napját számos Esztendőbbe szerencsésen friss jó állandó egészségbe érhesse el és mulassa maga Contentuma szerint s engem pediglen tovabis igaz atyafi szeretetibe meg tartany tesék édes Eöcsém Uram.

2.

Bizodalmas Kedves Sóggor Uram!

Noha ugyan sokaknál oly hidegh az Atyafi szeretet, hogy ha csak gyakran nem ébresztetik könnyen el aluszik s némellyeket ugyan gyakori köszöntés némellyeket az írás feledékenséghben menni nem enged, engem a' mi illet ha az bötük soha sem találtattak volna is, tudtam volna atyafiság szeretetet gyakorolni, mert a' kinél nem Husvéth nem Pünkösd s nem Karácsony Nap juttattya esziben az Atyafiakat az szüntelen ír, s szép bötükkel ír. A' mind Sógor Urtúl vett levél is valóban nem Pünkösd 's Calendar szüleménye, hanem atyafiságos Jósága, melyet szívessen viszontagolván az Mindeneket Vigasztalótúl minden Vigasztalást ohajtok.

El várom azomban azon nagi hoszúságot mellyel Sógor Uram ide hagiittatik.

Engem e' napokban egi forgó szél az Mátra mellé hajtott, holott pro cura Majali ex Praescriptione *Dni Joannis Noti* az Szederjest Izsatz...ban (?) bé kellett vennem; két éjszaka pedig forás vízzel kellett élnem, haszna ott való fáradozásnak egyéb nem vóllt egy suta szarvasnál; annak részibül Aszonyom Anyámnak (feleségemmel együtt tisztelvén s minden féle áldásoknak terjedésit kívánván) ezen alkalmatossággal udvarlunk. Továbbá én midőn az Curának szerencsés kimenetelit kívánám állandó maradok

Kedves Sóggor Uramnak

Köteles szolgálja sógora

T. Eörss 16^a May 1750.

B. Orczy Lőrincz.

3.

T. Eörss 18va Julij 750.

Bizodalmas Kedves Sóggor Uram!

Sz. Anna napjára hogy megh jelennék, mind az napnak jeles vólta, mind Sóggor Uram invitatoriája kívánnya és noha itt is az megh irtt nap régi szokásbül nagy gyülekezet által szokott tiszteltetni, mégh is Urunk

példája szerinth ki egiértt el hági én is ezen nagyobb nyáját az kised nyájacskaértt csak el hagytam vólna ha először discretioval Sógor Uram szemérmességét nem öntött vólna belém ki miatt már félek, ne talán az adott *áhitatos* névértt *képmutatónak* tartassam s ez a' színe mentességemnek hogi itt Búcsú lesz s ezen egész hetet Újszászon s Fegyverneken kelletik töltenem bizonyos Compromissum mellett leendő Határ járason. Kérem azért habe me excusatum, mind magadnál, mind N. Aszonyom Anyámnál, kinek fiúi engedelmességemet ajánlván maradok

Bizdlas Kedves Sógor Urnak

Igaz Köteles szolgálja
B. Orczy Lőrincz.

4.

T. Eörss 22da Aug. 1750.

Bizodalmas Kedves Sógor Uram!

Hozzám ersztett leveliben háromszori vivattal fejezett szíves kívánságát vettem anyival nagyobb örömel, hogy megh irtt Uri Companiának sokadalmi 's gyönyörködtető mulatsági között is rúlam megh emlékezni nem terheltetett, élek tehát és úgi élek a' mintt Sógor Ur kíványa hogy lehessek örö mire és szolgálattýára.

Azonban nem kis irigységre való állapotnak mondhatom: Pusztay embereknek a' napnak sullyát hordozni 's Sógor Urnak az városij gyönyörűségeket árnyékos Palotákon üzni, el jó mindaz által az üdö, mikor illetén kedves mulatásinak órájt helyre kell hozni homlok izzadásával 's tudom is csak egyszer bé vehessék ismét Aszódy Consilium Aeconomicumban valamit el mulatott helyre kell hozni noha ugian én is alá írom Sógor Uram mentességit hogy most vagion illetén üdöbenn, melly: munkátúl ürüllést kíván és szomorodott nyötelenégibenn nemi nemü vizasztalásnak találására módot nyujt; veszem azomban eszre mivel Sógor Uram mentégeit maga is ki teszi, talán ezen cselekedetiértt az jövő Turnuson Pesten szükségképpen számot kelletik adni, hogi azértt valami segítséggel lehessek pro 30^a magam is be mégyek cum sufficientibus juris requisitis. Kivánom pedig frissen találhassam.

Uj hírül egyebet nem írhatok, hanem Gróf Cam. Praeses Úr eő Exc. levelit veszem, mellyben tudomra adgia, hogi circa meduim 8^{br} Marusy 's Tisza Melléky Confiniumokban incorporāora le jönn. Bezzeg a' kinek Majkó jószág tezene lehetne ott venni, talán magamis mégh egyszer ha nem Ráczá leg alább Olává változom.

Szeniczey hireim igen roszak. Sógorom hugomat el verte és már külön laknak, irtam máj postán mindkettőnek, el válik mit végez Atyafiságos de kemény dorgállásom. Tisztelem azomban kedveseijnket s maradok

Kedves Sógor Uramnak

Igaz köteles szolgálja
B. Orczy Lőrincz.

(Nemz. Múzeum Levélt. törzsanyag, 1750.)

Közli: GÁLOS REZSŐ.

GYULAI PÁL GYERMEKKORI VERSE.

Gyulai Pál kézirati hagyatékát az Országos Széchényi Könyvtár kéziratára őrzi. Figyelmet érdemel benne egy újabban előkerült és az irodalmi analekták közé osztott darab, amely a korai dátum, 1840, tanúsága szerint Gyulainak eddig ismert legkorábbi költői kísérlete. (Tizennégyéves volt ekkor.) Két félv papírt hajtogatott össze 8-rét füzetté és első lapjára címnek ezt írta: *Versek írta Gyulay Pál 1840 Kolósvártt.* A versekből azonban csak az itt közölt ballada született meg.

Villám és Sir.

Ballada.

A Hold sugárai
Mosolygva rezgenek,
Tündöklő Csillagok
Lángolva fénylenek.

Mély siri csend úralg
Szendergő tájokon,
Egy felleg se borong
Az ég boltozaton.

Békés nyugalomba
Merüle már minden,
Csak egy léánka ült
Amott gyász sirköven,

Rideg Fájdalmiba
Setétlő sirra dült,
És gondolatiba
súlyedve elmerült.

Majd fölrettenve ő
Örjögve felkiált
«A halál miért őt
Mért nem engem talált.

«Oh! igen engemet
Ki hűtelen valék
És őtet megvetve
Hah! egy mást szereték

«De haj te jó Bélám
örökre hű valál
S értem hűtelenért
E zord sirba szállál.

Nyugodj e sir ölén
Oh! nyugodj csendesen
Te leghűvebb Bélám
Már elhunyt kedvesem!»

Tovább nem szólhatott
's kábultan dült sirra
Irt ő még sem talál
Kinos Fájdalmira.

De im sötét felhő
Tolong a kék egen
Sűrű homály vagon
A csillag ezreken.

A szende halvány hold
Lassan elsötétül
s vészes villám dörög
Messze bércek megül.

Felhő Felhőre jó
Eső árként zuhog
S a fellegeken át
Rémitő tűz ropog.

«Dörögj Dörögj te is
Villám én felettem
Oh! kérlek ocsad ki
E rideg életem.

Ötet e sir fedí
ő meghalt éljek én
Éljek ez életnek
szigor rövid ölén.

«Bosszuld meg rajtam őt
s vedd el éltemet
Mert majd én oda fenn
Látni fogom őtet.»

Zápor jobban zuhog
Vihar dühvel sivit
Szilakra hasítja
Erdők éltes fáit.

Villám Vilámra gyul
Az Ég nagyot csattan
Sikoltva rogyik ő
A sirra ájultan.

* * *
Mosolygva áll a táj
A nap sugárinál
Virág derülve van
Vidító éjj után.

A madár fészkeből
 újulva tér már ki
 Ő éhezö begyét
 újra tele szedni

De a leánymég ott
 A gyászos sirköven
 Tüz villám ölte őt
 A vészes éjjelen.

Közlí: HALÁSZ GÁBOR.

KÉT BESSENYEI-DOKUMENTUM.

Bessenyei György 1773-ban Mária Terézia felszólítására németből magyarra fordított egy hitvédelmi munkát, egy Prágában 1772. december 12-én elmondott prédikációt Krisztus istenségéről. A könyv *A' Szent Apostol Tamás mint ellene állhatatlan bizonyága a' Jesus Kristus istenségének a' keresztyén vallás igazságának a' mai hitetlenek ellen* címmel még ugyanazon évben meg is jelent Pozsonyban; kiadásának érdekes előzményét tárja fel két felterjesztés, amely nemrég került vétel újtján a Nemzeti Múzeum Könyvtárának kéziratárába. A fordítást Bessenyei előszavával együtt Kollár Ádám, az udvari könyvtár magyar származású tudós öre, pártolólág felterjesztette a királynőhöz. Az előszó Mária Terézia érdemeit emelte ki, többek között ezekkel a szavakkal: «Az Egeknek örök igazgatásai rendelték e' Felséget előnkbe, kinek Királyi hatalma 's Anyai Kegyelme Nemzetünket a' Vér-ontásnak mérge közül ki-segéllette, mely fáradt hazánknek kebelét olly sokszor szaggatta, másszor szerentsétlenségünktől szüntelen üldöztetvén. Léleketet venni tsak az Ő Felsége tsendes uralkodása alatt kezdettünk, Szomorú pusztáink ez előtti meg-szokván sebei közt szenvedett Nemzetünknek Vérit innya, most tsak a' Munkások keze által kövéredhetnek, Harmintz két esztendőtol fogva javainknak birodalmában tsendesek, élünk 'a békeségnek édességei között nyugodva... Felsőes Aszszonyunk felső Királyi hivatalát tudván, 's Anyai Kegyelmet kebelében érezvén, nem elégszik-meg azzal, tsak, hogy Hazánkat tsendességben tartsa, hanem fáradhatatlanul keresi azokat az idvességés eszközöket-is, mellyek által Keresztyén Vallásának erejét jobbágyai között védelmezhesse.» Ezért bízta meg őt is e munka fordításával. A királynő, mint sajátkezü jegyzetéből kitűnik, félt, hogy ezeket a dícséreteket hízelgésre magyarázhatják, aggodalmát azonban Kollár önérzetes érvelése eloszlatta és megadta hozzájárulását a kinyomtatáshoz. Egyéniségére és a magyarokhoz való viszonyára egyaránt kedvező fényt vetnek jegyzései, az újabb felterjesztés bátor hangja meg Kollárnak válik becsületére. Az iratváltás mögött pedig ott a hódoló testőrírő alakja, aki szívesen vállalja az alapjában katolikus szellemű hitvédelmi munka átültetését, amelynek érveit, mint maga mondja: «noha Reformációban nevedtem, 's élek, velünk ellenkezni nem találtam.» Ez és az 1777. évben újból vállalt vallásos fordítás lélektanilag talán még sem hanyagolható el egészen későbbi áttérésének sokat vitatott problémájánál.

1. Kollár felterjesztése a Királynőhöz.

Allernädigste Kaiserin, Apostolische Königin, und Frau!

Die von Euer Maytt: mir allernädigst zugeschickte und hier beygehogene ungarische Uebersetzung der bekannten Pragerischen Predig, habe